

Protokoll fört vid enskild föredragning

Social och miljöavdelningen
Miljöbyrån, S4

Beslutande
Minister
Christian Wikström

Föredragande
Naturvårdsintendent
Majja Häggblom

Justerat
Omedelbart

Nr 79

Tillstånd för att utföra studier och undersökningar inom
naturskyddsområdena Bogskär, Karlbybådarna och
Mörskär på landskapet Ålands södra vattenområden.

ÅLR 2023/5283

179 S4

Beslut

Landskapsregeringen beslutar att inte ge sitt samtycke till Noatun Åland Södra Kb att utföra studier och undersökningar inom de aktuella områdena.
Sekreteress beviljas enligt ansökan.

Ärende

Anhållan om landskapet Ålands samtycke till att utföra studier och undersökningar på naturskyddsområden på landskapet Ålands södra allmänna vattenområden.
Sökanden anhåller även om att ansökan jämte bilagor beläggs med sekretess i enlighet med offentlighetslagen (2021:79) för Åland land 21 § 9 punkten.

Motivering

Enligt principbeslut nr2-2022-pleni-S4 kan landskapsregeringen besluta att i egenskap av förvaltare av de allmänna vattnen ge sitt samtycke till att privata aktörer får utföra undersökningar på de i havsplanen för havsbaserad vindkraft utpekade områdena och därtill på allmänt vatten nödvändiga områden för möjliggörandet av anslutningar och energidistribution. Bogskär, Karlbybådarna och Mörskär är alla utanför de i havsplanen utpekade områdena för havsbaserad vindkraft och ansökan handlar inte om fysisk etablering av havsbaserad vindkraft inom området utan det är frågan om undersökningar och studier för att kartlägga i, enligt utsago, förebyggande syfte. Därmed konstaterar landskapsregeringen att föreliggande ansökan inte berörs av principbeslutet ovan.
Landskapsregeringen ser inte behovet att gå in i intilliggande skyddsområden för att ta reda på omständigheter som kan utredas genom tillräckliga undersökningar inom de i havsplanen utpekade områdena och genom att ta hänsyn till grunderna för utseendet till

respektive skyddsområde, som har fokus på störningsfria områden för arterna inom de skyddade områdena i fråga.

Enligt landskapsregeringens bedömning är det aktuella projektet inte nödvändigt vad gäller förvaltningen av området i naturvårdssyfte eftersom arbete med kartering av dessa områden och arbete med förvaltningsplaner redan pågår inom förvaltningen. Sökanden kan bidra med ökad kunskap om effekterna av sin projektering genom att kartlägga de närmast angränsande områdena inom de för havsvindkraft utpekade områdena mera noggrant. Metoder som dropvideo, eDNA, provfiske samt vattenprov i närheten av skyddsområdena ger information om skyddsområdena i sig likväl och utgör ett gott alternativ. Det finns inte heller tvingande orsaker som har ett väsentligt allmänintresse eller överväganden vad gäller människors hälsa eller säkerhet eller viktiga miljömässiga vinster av att utföra undersökningar inom de redan tidigare undantagna områdena i detta sammanhang. Undersökningarna inom de för ändamålet havsbaserad vindkraft utpekade områdena bör vara så täckande att utfallet bidrar till bättre åtgärder mot negativ påverkan på naturvärden inom intilliggande skyddsområden. Det alternativet kan anses vara bättre då ingen störning inom skyddsområdena behövs. Således finns inte grund att bevilja ett tillstånd för undersökningar inom skyddsområdena.

Observeras bör att det även finns flera intressenter som har intresse för samma typ av undersökningar. Ett beslut om att tillåta studier och undersökningar av det aktuella slaget skulle bli prejudicerande och därmed öppna för flera likartade beslut. Sammantaget skulle störningen i de skyddade områdena riskera att bli både mera frekvent och ha en större omfattning än vad ett tillstånd utifrån denna enskilda ansökan skulle leda till. Eventuella konsekvenser för naturvärdena inom skyddsområden ska alltid bedömas i större perspektiv och med tanke på eventuella andra planer och projekt inom och i anslutning till de aktuella skyddsområdena.

Landskapsregeringen anser inte att ansökan i fråga handlar om den typ av vetenskaplig forskning som avses i 9 § i landskapslagen (1998:82) om naturvård då den varken handlar om allmännyttig forskning eller är beställd av landskapsregeringen.

Bakgrund

Sökanden har inlett en miljökonsekvensbedömning för sitt planerade projekt med storskalig havsbaserad vindkraftsindustri inom Ålands södra havsområden. Med anledning av inkomna yttranden under det inledande samrådet har sökanden för avsikt att undersöka de närliggande naturskyddsområdena i syfte att kunna bedöma projektets konsekvenser för dessa inom ramen för den fortsatta miljökonsekvensbedömningen. Sökanden bedömer helt riktigt att tidigare givet undersökningstillstånd från Ålands landskapsregering (ärende ÅLR 2022/3914, beslut 25.8.2022) inte omfattar de nämnda naturskyddsområdena. Därför anhåller sökanden om tillstånd att utföra undersökningar på naturskyddsområdena 1. Bogskär (HELCOM-skyddsområde, ID: 401) 2. Karlbybådarna (Sälskyddsområde, SAC, sitecode: FI1400055) 3. Mörskär (Natura 2000-område FI1400054, SAC (särskilt bevarandeområde)).

Sökanden vill i första hand endast undersöka vattenområdena med undervattensvideo, s.k. dropvideo, med vilken man filmar och skannar havsbotten från en båt för att kartlägga bl.a. epifauna och bottenvegetation. Sökanden menar dock att, beroende på undersökningarnas resultat kan även följande kompletterande undersökningsmetoder komma i fråga:

- Provtagning från havsbotten och bottensediment, s.k. bottenhugg, för undersökning av bottendjur, kornstorlek, förorenade sediment.
- Vattenprov.
- Provfiske genom s.k. eDNA och nätfiske.
- Undersökning av marina däggdjur genom eDNA.

Områdesvisa aspekter

Alla aktuella områden är förknippade med landskapet Ålands internationella förpliktelser. De är också viktiga för flera hotade arters fortsatta existens i och med att de utgör föröknings-, vilo- och övervintringsområden. Lämplig bottenvegetation och god tillgång till olika typer av föda för dessa arter är kännetecknande för områdena.

Bogskär

Utsett till HELCOM MPA år 2013. Området är en undervattensplatå av med revkaraktär (kod 1170 i habitatdirektivet) på mellan 20 - 50 m djup som sluttar brant, särskilt norrut mot 100 - 200 m djupområdena.

Sluttningarna och själva revet är ett viktigt fågelområde där stora mängder ruggande sjöfågel, främst ejder (*Somateria mollissima*, EN) men även svärta (*Melanitta fusca*, VU) och knipa (*Bucephala clangula*, LC) uppehåller sig under hög- och sensommar. På våren är området en viktig uppehålls/rastplats för alfågel (*Clangula hyemalis*, NT) och ejder.

Mörskär

Inom området förekommer bland annat naturtyperna i habitatdirektivets bilaga 1 *Skär och små öar i Östersjön* (beteckning 1620) samt *Rev* (beteckning 1170). Området har också år 1998 i enlighet med 21 § i naturvårdslagen anmälts till Ålands Natura 2000-program som ett område av gemenskapsintresse och har sedan i enlighet med 22 § i naturvårdslagen förklarats som ett särskilt bevarandeområde (SAC), FI1400054.

Mörskär ingår också i ett viktigt häcknings- och övervintringsområde för exempelvis ejder (*Somateria mollissima*, EN) och silvertärna (*Sterna parasiaea*, LC), som finns listade i Bilaga 1 i Europaparlamentets och rådets direktiv (2009/147/EG) om bevarande av vilda fåglar samt silltrut (*Larus fuscus fuscus*, EN) som finns listad i Bilaga II i nämnda direktiv samt tordmule (*Alca torda*, LC). Området är också viktigt för både gråsäl (*Halichoerus grypus*) och östersjövikare (*Phoca botnia hispida*, NT). Silltruten är även fridlyst i landskapet Åland i enlighet med landskapsförordning (1998:113) om naturvård. Mörskärs Natura 2000-område är inrättat med fokus på att de inom området förekommande däggdjur och fåglar ska ha tillgång till störningsfria områden.

Mörskär utgör ett gammalt fiskeläge bestående av ett vattenområde på 681 ha och 3 ha landområde i form av öar. Fiskebodas med lång tradition finns på två av öarna. Landskapet Åland äger Mörskärsområdet men Finnö fiskelag och samfällighet har nyttjanderätten. En av fiskestugorna ägs av Landskapet Åland och resten lyder under Finnö fiskelag.

Karlbybådarna

Sälskyddsområde inrättat med landskapsstyrelsens beslut 1998:15 med stöd av 26 § jaktlagen (1985:31) för landskapet Åland, efter anhållan av och baserat på ett särskilt avtal med ägarna. Karlbybådarna sälskyddsområde omfattar Storlägnan, Nöligen och Södra Lägnan jämte ett ca 670 hektar stort vattenområde som underlyder Karlby bys samfälliga ägor. Karlbybådarna är kala skär som utgör ett kärnområde för gråsälspopulationen i Åland södra skärgård. Vistelse inom Karlbybådarnas sälskyddsområde är enligt fredningsbeslutet vid vite förbjuden utan tillstånd av landskapsregeringen. Vistelseförbudet omfattar även överflygning på lägre höjd än 500 meter. Enligt 9 § 1 mom. i landskapslagen (1998:82) om naturvård (i fortsättningen benämnd naturvårdslagen) kan landskapsregeringen i enskilda fall medge undantag från åtgärdsbegränsning för vetenskapliga ändamål, vilket enligt gällande praxis avser allmännyttig forskning som resulterar till vetenskaplig publicering eller vetenskapliga utredningar som har beställts av landskapsregeringen i syfte att följa upp eller förbättra statusen för arter eller biotoper. Tillstånden är oftast villkorade. Karlbybådarna har också år 1998 i enlighet med 21 § i naturvårdslagen anmälts till Ålands Natura 2000-program som ett område av gemenskapsintresse och har sedan i enlighet med 22 § i naturvårdslagen förklarats som ett särskilt bevarandeområde (SAC), FI1400055. Sälskyddsområdet är inrättat med särskilt fokus på att de inom området förekommande däggdjuren ska få vistas där utan störning.

Bedömning av projekt och planer samt beviljande av tillstånd

I enlighet med 24a § i naturvårdslagen ska den myndighet som beviljar tillståndet eller godkänner en plan se till att planens eventuella negativa konsekvenser har bedömts. Ifall planen eller projektet inte handlar om åtgärder som är direkt knutna till eller är nödvändiga för förvaltningen av området i naturvårdssyftet, bör man bedöma ifall planen eller projektet skulle antas ha betydande påverkan på området. Tillstånd i enlighet med 24b § i naturvårdslagen kan beviljas om påverkan på området inte kan antas vara betydande, men bedömningen består av flera aspekter än enbart frågan om försämring av naturvärden. I detta fall skulle påverkan av de tilltänkta undersökningarna sannolikt vara måttlig.

I bedömningsprocessen ska även beaktas ifall projektet är direkt knutet eller nödvändigt för förvaltningen i området i naturvårdssyfte. Konstateras att arbete med kartering av dessa områden och arbete med förvaltningsplaner pågår redan inom förvaltningen. Det finns således andra, med tanke på störningsrisken bättre alternativ för genomförandet av studierna och undersökningarna. Sådana är exempelvis dropvideo och

vattenprov intill, men utanför skyddsområden, samt användning av eDNA intill gränserna för skyddsområden.

För beviljande av tillstånd för undersökningar och studier innanför skyddsområden krävs tvingande orsaker som har ett väsentligt allmänintresse, överväganden vad gäller människors hälsa eller säkerhet, alternativt viktiga miljömässiga vinster av att utföra undersökningar inom de redan tidigare undantagna områdena i detta sammanhang. I samband med bedömningen måste även eventuell påverkan av kända eller potentiella projekt som kan leda till en påverkan på naturvärden inom skyddsområden. I detta fall har landskapsregeringen kännedom om flera intressenter som har intresse för samma typ av undersökningar. Ett besluts eventuella prejudicerande verkan måste ovillkorligen tas hänsyn till.

Allmänt om de södra havsområdena inom Åland

De södra havsområdena är viktiga med tanke på tumlare (*Phocoena phocoena*), som är både sällsynt och känslig för undervattensbuller och störningar i den marina miljön. Tumlare besöker frekvent de södra havsområdena inom Åland i födosök. Stora områden av de södra vattenområdena är även annars viktiga för ruggande och häckande sjöfågel. Även för flyttande sjöfågel finns viktiga rastområden inom det södra havsområdet.

Landskapet Åland har rådighet över allmänna vatten och då bör även principbeslut nr2-2022-pleni-S4 beaktas, enligt vilket landskapsregeringen kan besluta att i egenskap av förvaltare av de allmänna vattnen ge sitt samtycke till att privata aktörer får utföra undersökningar på de i havsplanen för havsbaserad vindkraft utpekade områdena och därtill på allmänt vatten nödvändiga områden för möjliggörandet av anslutningar och energidistribution. Alla områden som berörs av den aktuella ansökan ligger utanför de utpekade områdena.

Tillämpade lagrum

- 9, 21, 22, 24a och 24b i landskapslagen (1998:82) om naturvård
- Landskapsstyrelsens beslut (1998:15) angående förordnande av Karlbyådarna i Kökars kommun till salskyddsområde
- Landskapsregeringens principbeslut nr2-2022-pleni-S4

Övrigt

En avgift på 100 euro uppbärs för behandling av ansökan enligt 9 § i landskapslagen (1998:82) om naturvård för enskilda undantag från åtgärdsbegränsning inom ett fredat område (naturreservat, naturminne), i enlighet med Ålands landskapsregerings beslut 2022:72 om avgifter för prestationer vid landskapsregeringens allmänna förvaltning.

Ändringssökande

Ändring av beslutet kan sökas hos Högsta förvaltningsdomstolen.